

БІОЛОГІЯ МЕДОНОСНИХ БДЖІЛ

Підготовлено в межах проєкту **ReBeWo**
Restoration and Saving of Beekeeping by Women
in War-Affected Ukraine

supported by Grant from [International Visegrad Fund](#)

V4countries of European Union,

Implementation period 01/08/2025–01/01/2027

Project ID 22510217

2025

• Visegrad Fund

Supported by the International Visegrad Fund
Підготовлено за підтримки Міжнародного Вишеградського фонду

Громадська організація «Фундація жінок пасічниць», Україна
Приватна наукова установа «Юкрейнієн Саєнс Хаб», Україна
Поліський національний університет, Україна
Словацький сільськогосподарський університет в Нітрі, Словаччина
Середня професійна школа бджільництва – Навчальний центр бджільництва, Чехія
Середня професійна школа при Банові, Словаччина
Асоціація захисту здорового способу життя «Органічна Бджолина Клініка», Сербія

Біологія медоносних бджіл

ПІДРУЧНИК

є частиною спеціалізованого курсу, що впроваджується у пілотній моделі освітньої системи для відновлення бджільництва в регіонах України, постраждалих від війни

Міжнародне електронне видання

За редакцією Діни Лісогурської

2025

УДК 595.799

ISBN 978-617-8410-28-5

DOI <https://doi.org/10.64378/iriush.ph.2025.2>

A3 Л1

*Рекомендовано до друку рішенням
Вченої ради Поліського національного університету
(протокол №4 від 24 грудня 2025 р.)*

*Рекомендовано до друку рішенням
Вченою Радою ПНУ «Юкрейнієн Саєнс Хаб»
(протокол №4 від 25 грудня 2025 р.)*

Рецензенти:

Ірина Ковальчук, доктор ветеринарних наук, професор, в. о. завідувача кафедри нормальної та патологічної фізіології імені Степана Стояновського Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів, Україна.

Юрій Ковальський, доктор сільськогосподарських наук, професор, завідувач кафедри технології виробництва та переробки продукції тваринництва Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, м. Львів, Україна.

Тетяна Федонюк, доктор сільськогосподарських наук, завідувач навчально-наукового центру екології та охорони навколишнього середовища Поліського національного університету, м. Житомир, Україна

Л1 Біологія медоносних бджіл: підручник / заг. ред. Д. Лісогурської. Київ: Видавничий Дім Юкрейнієн Саєнс Хаб, 2025. 80 с. **(не менше)**

Підручник містить сучасні відомості з біології медоносної бджоли (*Apis mellifera*), що охоплюють анатомо-морфологічні особливості, фізіологію, поведінку, розвиток бджолоїної сім'ї та сезонну динаміку її життєдіяльності. Розглянуто чинники, які впливають на продуктивність і стійкість бджолосімей, роль бджіл у запиленні та збереженні біорізноманіття. Підручник призначений для слухачів пілотної освітньої системи для відновлення бджільництва у вибраних постраждалих від війни регіонах України, а також здобувачів освіти за спеціальностями Н2 «Тваринництво» та Н6 «Ветеринарна медицина». Завдяки поєднанню теоретичних положень і практичних

рекомендацій він стане ефективним інструментом для навчання та впровадження сталих технологій утримання медоносних бджіл.

Дизайн обкладинки – Маріна Корс

Відповідальний за випуск – Артем Антонів

©Автори, 2025

©Independent Research Institute «Ukrainian Science Hub», 2025

© Polissia National University, 2025

© International V isegrad Fund, 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА

5

РОЗДІЛ 1. НАЗВА

1.1. Назва підрозділу

1.2. Назва підрозділу

РОЗДІЛ 2. НАЗВА

РОЗДІЛ 3. НАЗВА

РОЗДІЛ 4. НАЗВА

РОЗДІЛ 5. НАЗВА

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ЛІТЕРАТУРИ

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

АНОТАЦІЯ

ABSTRACT

ПЕРЕДМОВА

Century Gothic - 1 сторінка

[illegible][illegible]

текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст,
текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст,
текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст,
текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст,
текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст,
текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст, текст.

РОЗДІЛ 1

НАЗВА РОЗДІЛУ

1.1. Назва підрозділу

Текст текст текст текст текст текст (Shevchenko, 2024) текст
текст текст текст текст текст текст текст текст текст текст текст текст текст
текст текст текст текст текст текст текст (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 Назва таблиці

Рік	Мед	Прополіс	Перга	Бджолине обніжжя
2024				
2025				

Примітка: назва таблиці над таблицею по центру, шрифт 14, виділення жирним, нумерація в межах розділу, шрифт у таблиці 14, вирівнювання за шириною, інтервал 1,15.

Shevchenko (2024) текст текст текст текст текст текст текст
текст текст текст текст текст текст текст текст текст текст текст текст (рис.
1.1).

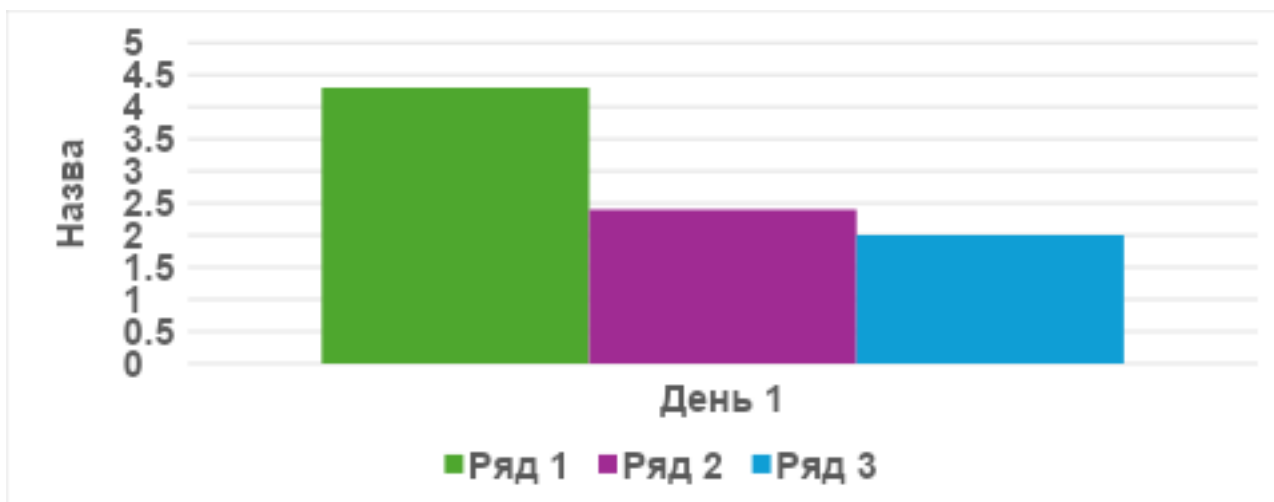

Рисунок 1.1 Назва рисунка

Примітка: *рисунок на всю ширину сторінки, назва рисунка під рисунком по центру, шрифт 14, виділення жирним, нумерація в межах розділу, підписи на рисунку шрифтом 10.*

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Antoniv, A., Adamchuk, L., Ivanišová, E., Chlebo, R., & Topal, E. (2023). Analysis of the market of meat products in Ukraine. Scientific Journal 'Animal Science & Food Technologies', 14(2). <https://doi.org/10.31548/animal.2.2023.9>.

Chechitko, V., & Adamchuk, L. (2024). Development of honey dessert recipes for healthy purposes. Human and nation's Health, 2, 44-54. <https://doi.org/10.31548/humanhealth.2.2024.44>

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

Діна Лісогурська

кандидат сільськогосподарських наук
завідувач кафедри біоресурсів, тваринництва
та аквакультури
Поліський національний університет 10002,
бульвар Старий, 7, м. Житомир, Житомирська
обл., Україна

✉ lisogurskadina@gmail.com

Dina Lisohurska

PhD in Agricultural Sciences
Head of the Department of Bioresources, Animal
Husbandry and Aquaculture
Polissia National University
10002, 7 Staryi Boulevard, Zhytomyr, Zhytomyr
Region, Ukraine

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-2559-6520>

Леонора Адамчук

доктор технічних наук, доцент, провідний
науковий співробітник
Інститут ветеринарної медицини НААН 02000,
вул. Донецька, 30, м. Київ, Україна
ПНУ «Юкрейнієн Саєнс Хаб», Україна
07401, вул. Дмитра Янченка, 2, м. Бровари,
Київська обл., Україна

✉ leonora.adamchuk@gmail.com

Leonora Adamchuk

Doctor of Technical Sciences, Associate
Professor, Leading Researcher
Institute of Veterinary Medicine, NAAS 02000,
Donetska St., 30, Kyiv, Ukraine IRI «Ukrainian
Science Hub»
07401, Dmytra Yanchenko St., 2, Brovary, Kyiv
Region, Ukraine

ORCID <https://orcid.org/0000-0003-2015-7956>

Ольга Лісогурська

кандидат сільськогосподарських наук
доцент кафедри біоресурсів, тваринництва
та аквакультури
Поліський національний університет 10002,
бульвар Старий, 7, м. Житомир, Україна

✉ lisogurskaya2016@gmail.com

Olha Lisohurska

PhD in Agricultural Sciences
Associate Professor of the Department of
Bioresources, Animal Husbandry and
Aquaculture, Polissia National University
10002, 7 Staryi Boulevard, Zhytomyr, Ukraine

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-3553-9351>

Світлана Фурман

кандидат ветеринарних наук
доцент кафедри ветеринарної
епідеміології Поліський національний
університет 10002, бульвар Старий,
7, м. Житомир, Україна

✉ svitlana.furman@ukr.net

Svitlana Furman

PhD in Veterinary Sciences
Associate Professor of the Department of
Veterinary Epidemiology
Polissia National University
10002, 7 Staryi Boulevard, Zhytomyr, Ukraine

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-1079-5797>

АНОТАЦІЯ

Від 2500 друкованих знаків з пробілами

Ключові слова: до 10

ABSTRACT

From 2500 printed characters with spaces

Keywords: up to 10

Visegrad Fund

Supported by the International Visegrad Fund
Підготовлено за підтримки Міжнародного Вишеградського фонду

Громадська організація «Фундація жінок пасічниць», Україна
Приватна наукова установа «Юкрейнієн Саєнс Хаб», Україна
Поліський національний університет, Україна
Словацький сільськогосподарський університет в Нітрі, Словаччина
Середня професійна школа бджільництва – Навчальний центр бджільництва, Чехія
Середня професійна школа при Банові, Словаччина
Асоціація захисту здорового способу життя «Органічна Бджолина Клініка», Сербія

Біологія медоносних бджіл

ПІДРУЧНИК

Українською мовою

МІЖНАРОДНЕ ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

Рецензенти: Ірина Ковальчук, Юрій Ковальський, Тетяна Федонюк
Науковий редактор: Діна Лісогурська
Технічний редактор: Артем Антонів
Фотографії, графічні матеріали: авторський колектив або за посиланням під матеріалом
Обкладинка: Марина Корс

Відповідальний за випуск:

Артем Антонів, президент, співзасновник IRI USH

Підписано до публікації 26.12.25

Умовних авторських аркушів – 57,9.

Умовних друкарських аркушів – 6.

Загальна кількість сторінок: 80.

Шрифт: Century Gothic, 14 pt. Міжрядковий інтервал: 1,15.

Поля: 2 см з усіх боків.

Видавець і виготовлювач IRI USH Publishing House,
вул. Дмитра Янченка, 2, м.Бровари, Київська обл., 07400.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК No 8245 від 28.04.2025 р

ТЕХНІЧНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ

Мова – українська.

Поля – всі 2 см.

Шрифт – Century Gothic.

Абзац – 1,27 міжрядковий інтервал – 1,15, розмір шрифту – 14, вирівнювання за шириною.

Обсяг підручника – не менше 80 сторінок українською мовою, включно з таблицями, ілюстративним матеріалом і переліком використаних джерел.

Посилання на джерела в круглих дужках відразу після першого згадування (не в кінці абзацу).

Заборонено цитувати праці країни-агресора та її військових партнерів.

Приклади цитування в тексті:

- один автор – (*Shevchenko, 2024*), *Shevchenko (2024)*, (*Шевченко, 2024*);
- два автори – (*Shevchenko & Shevchenko, 2024*), *Shevchenko and Shevchenko (2024)*, (*Шевченко і Шевченко, 2024*);
- три автори і більше – (*Shevchenko et al., 2024*), *Shevchenko et al. (2024)*, (*Шевченко та ін., 2024*).

Назва таблиці над таблицею по центру, шрифт 14, виділення жирним, нумерація в межах розділу, шрифт у таблиці 14.

Назва рисунка під рисунком по центру, шрифт 14, виділення жирним, нумерація в межах розділу, підписи на рисунку шрифтом 10.

Перелік використаних джерел оформляється згідно зі стилем АРА, в алфавітному порядку. За наявності індексів doi в джерелі, обов'язково їх вказувати.

Бажано використовувати джерела не старші 5-ти років.